

สหสัมพันธ์ของการเป็นผู้เรียนรู้ด้วยการนำตนเองและผู้จัดการเรียนรู้
ด้วยการนำตนเองของผู้สอนในวิทยาลัยชุมชน
**Correlation Between Characteristics as Self-Directed Learners and
Self-Directed Learning Providers among Community
College Instructors**

มิ่งขวัญ ทรัพย์ถาวร,
สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล และ อาชญญา รัตนอุบล
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
**Mingkwan Supthaworn,
Suwithida Charungkaittikul and Archanya Ratana-Ubol**
Chulalongkorn University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: mingkwan@iccs.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ผู้สอนในวิทยาลัยชุมชนมีระดับการปฏิบัติในการจัดสภาพการเรียนรู้แบบนำตนเองให้กับผู้เรียนอย่างไรบ้างมีความสัมพันธ์กับการที่ตนเองเป็นผู้เรียนรู้ด้วยการนำตนเองด้วยหรือไม่ โดยใช้แบบสำรวจระดับการปฏิบัติการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และการจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้สอนของวิทยาลัยชุมชน เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล กับกลุ่มตัวอย่างผู้สอนของวิทยาลัยชุมชน 20 จังหวัด จำนวน 205 คน จากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน โดยวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นด้วยการแจกแจงความถี่ หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยใช้สถิติค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการศึกษาพบว่า การเป็นผู้เรียนรู้ด้วยการนำตนเองมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเป็นผู้จัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้สอนในวิทยาลัยชุมชน ทั้งนี้เมื่อพิจารณาด้านที่มีความสัมพันธ์สูงสุด พบว่า สามารถจำแนกได้ 5 คู่ คือ (1) ด้านการตัดสินใจเรียนรู้ด้วยตนเองผู้สอน และด้านการประเมินความต้องการการเรียนรู้ของตนเอง มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับการสนับสนุนผู้เรียนในด้านต่าง ๆ (2) ด้านการตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ของผู้สอนมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกในระดับปานกลางกับการมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก (3) ด้านการออกแบบการเรียนรู้ของตนเองของผู้สอน และด้านความรับผิดชอบต่อตนเองมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกในระดับปานกลางกับการเป็นทั้งผู้ประเมินและเป็นผู้ถูกประเมิน (4) ด้านการควบคุมตนเองของผู้สอน ด้านการประเมินตนเอง และด้านการสร้างแรงจูงใจให้กับตนเอง ต่างมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกในระดับปานกลางกับการเป็น

* วันที่รับบทความ : 9 สิงหาคม 2566; วันที่แก้ไขบทความ 11 กันยายน 2566; วันที่ตอบรับบทความ : 12 กันยายน 2566

Received: August 9, 2023; Revised: September 11, 2023; Accepted: September 12, 2023

ผู้สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ (5) ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของผู้สอนมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกในระดับปานกลางกับการฝึกทักษะให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ

คำสำคัญ: การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง; การจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง; วิทยาลัยชุมชน

Abstracts

The study titled “Correlation Between Characteristics as Self-Directed Learners and Self-Directed Learning Providers among Community College Instructors” aimed to examine the degree to which community college instructors implemented self-directed learning environments for their students and determine whether such implementation was associated with their own characteristics as self-directed learners. This association would show if instructors utilized their personal learning experiences to shape their instructional approaches. To accomplish this, the study employed a survey designed to assess the integration of self-directed learning practices into the teaching methods of community college instructors. The survey was developed by the researcher based on conceptual frameworks and relevant theories in order to gather data from a sample of 205 community college instructors selected through a multi-stage sampling. The statistic used for data analysis were percentage, mean, standard deviation and Pearson's product moment correlation coefficient.

The results indicated a positive relationship between the characteristics as self-directed learners and self-directed learning providers among community college instructors. Regarding the aspects demonstrating the strongest relationships, they can be categorized into five distinct pairs. First, the instructors' decision-making for self-directed learning and their ability to assess learners' needs had a positive relationship with their ability to encourage learners across various dimensions. Second, the instructors' formulation of learning objectives exhibited a moderate yet positive relationship with their role as facilitators. Third, the instructors' design of personal learning experiences and their sense of self-responsibility displayed a moderate positive relationship with their dual roles as both assessors and those being assessed. Fourth, the self-control, self-assessment, and self-motivation of the instructors showed a moderate positive relationship with their role in creating a suitable learning environment. Fifth, the instructors' exchange of learning experiences had a moderate positive relationship with their capacity to provide skill training that empowered learners to shoulder responsibilities.

Keywords: Self-Directed Learner; Self-Directed Provider; Community College Instructors

บทนำ

การเป็นผู้เรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (Self-Directed Learner) ถือเป็นคุณสมบัติสำคัญของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต (lifelong learner) เป็นกระบวนการการเรียนรู้ที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการพัฒนาตนเองของบุคคลในทุกเพศทุกวัย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในปัจจุบันนั้น การเรียนรู้ส่วนใหญ่ในทุกช่วงชีวิตไม่ได้อยู่ในระบบโรงเรียน หรือหนังสือ ตำรา เพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากการแสวงหาองค์ความรู้จากประสบการณ์นอกตำราและนำมาประยุกต์ใช้แก้ไขปัญหาในชีวิต การทำงาน ความเป็นอยู่โดยทั่วไป อีกทั้งการ

เรียนรู้ในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียนต่างให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองทั้งสิ้น เพราะนับตั้งแต่การก้าวเข้าสู่ Education 4.0 เกิดการพลิกโฉมรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมถึงทักษะที่จำเป็นและสอดคล้องต่อการจัดการศึกษาสำหรับครูผู้สอนและสถานศึกษาอย่างชัดเจน อีกทั้งการถาโถมของเทคโนโลยีดิจิทัลที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตไปทั่วโลก ทำให้รูปแบบการเรียนรู้เกิดการปรับตัวเข้าสู่ยุคดิจิทัลอย่างแท้จริง (พาสนา จุลรัตน์, 2561 : 2367 และ ภาวรรณ ธนาเลิศสมบูรณ์, 2563 :ออนไลน์) ดังนั้นทั้งผู้สอน และผู้เรียนควรปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองให้ทันต่อยุคสมัย โดยเฉพาะครูผู้สอนที่ต้องพัฒนาตนเอง ในฐานะผู้เรียนอยู่เสมอและสังสมประสบการณ์ที่จะนำไปจัดสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พาสนา จุลรัตน์, 2561 : 2367)

การจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (Self-Directed Learning Provider) คือบทบาทหรือบุคคลที่มีความรับผิดชอบในการสร้างและสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้แบบนำตนเองให้กับผู้เรียน โดยไม่เพียงแคให้ข้อมูลและคำแนะนำเท่านั้น แต่ยังเป็นผู้ส่งเสริมความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ สนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง และสร้างสภาวะที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้แบบนำตนเองของผู้เรียนให้เกิดขึ้นตลอดเส้นทางของการเรียนรู้จนกว่าจะบรรลุเป้าหมายของการเรียนรู้รายบุคคล ทั้งนี้การจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง จะเกิดขึ้นได้นั้นผู้จัดเองต้องมีประสบการณ์การเรียนรู้ลักษณะเดียวกันนี้มาก่อน จึงจะเข้าใจ และให้คำปรึกษากับผู้เรียนได้อย่างถูกต้อง (มูลนิธิสยามกัมมาจล, 2566 : ออนไลน์) ซึ่งการจัดการเรียนการสอนในวิทยาลัยชุมชนมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนในชุมชน ได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้แบบนำตนเอง เพราะผู้เรียนของวิทยาลัยชุมชนต่างมีความเป็นผู้ใหญ่ มีความรับผิดชอบในหน้าที่การงาน และครอบครัว จึงไม่เหมาะกับการเรียนในห้องเรียนเพียงอย่างเดียว (สถาบันวิทยาลัยชุมชน, 2561 : 11) ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่าผู้สอนของวิทยาลัยชุมชนมีลักษณะการเป็นผู้เรียนรู้ด้วยการนำตนเองอย่างไรบ้าง และสัมพันธ์กับการเป็นผู้จัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองให้กับผู้เรียนในวิทยาลัยชุมชนหรือไม่ อย่างไร

โดยในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับคุณลักษณะของการเป็นผู้เรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (Self-directed Learner) จาก Knowles (1975 : 11 - 24), Skager (1979 : 517-543), Hiemstra (1994 : Online), Brockett and Hiemstra (2018 : 37 - 40) จนได้คุณลักษณะ 9 ประการ ได้แก่ (1) เป็นผู้ตัดสินใจเรียนรู้ด้วยตนเอง (2) เป็นผู้ประเมินความต้องการ การเรียนรู้ของตนเองได้ (3) เป็นผู้ตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ได้ (4) เป็นผู้ออกแบบการเรียนรู้ของตนเอง (5) เป็นผู้ควบคุมตนเอง (6) เป็นผู้ประเมินตนเอง (7) ผู้มีความรับผิดชอบต่อตนเอง (8) เป็นผู้สร้างแรงจูงใจให้กับตนเองได้ (9) เป็นผู้ที่สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้และมีความต้องการจะเรียนรู้กับผู้อื่น

จากนั้นสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของการเป็นผู้จัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (Self-directed Providers) จาก Knowles (1975 : 29 - 38), Nunan and Lamb (1996 : Online), Smith and Lynch (2010 : 103 - 150), Brockett and Hiemstra (2018 : 103 - 122), ปิยนันท์ ฉายานพรัตน์ (2558 : 201 - 203) และอาชัญญา รัตนอุบล (2559 : 41 - 62) จนได้บทบาท 8 ประการ ได้แก่ (1) เป็นผู้สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ กระตุ้นให้ผู้เรียนต้องการเรียนรู้ (2) เป็นผู้อำนวยความสะดวก (3) เป็นผู้วิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน เลือกกิจกรรมที่เหมาะสม (4) เป็นผู้ออกแบบการเรียนรู้ได้ตามที่ผู้เรียนต้องการหรือออกแบบร่วมกับผู้เรียน (5) เป็นทั้งผู้ประเมินและในขณะเดียวกันเป็นผู้ถูกประเมินยอมรับผลการประเมินออกแบบการประเมินที่เหมาะสม (6) สนับสนุนผู้เรียนในด้านต่าง ๆ (7) ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการสะท้อนคิดและต่อยอดองค์ความรู้และแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้อื่น (8) ฝึกทักษะให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ของการเป็นผู้เรียนรู้ด้วยการนำตนเองและผู้จัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้สอนในวิทยาลัยชุมชน โดยผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ดังกล่าวนี้จะนำไปใช้ประโยชน์เพื่อพัฒนาผู้สอนของวิทยาลัยชุมชนให้เป็นผู้เรียนรู้ด้วยการนำตนเองและสามารถจัดการเรียนรู้แบบนำตนเองให้กับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด อีกทั้งเป็นแนวทางในการวางนโยบาย และกลยุทธ์สำหรับพัฒนาองค์กรให้เอื้อต่อการเรียนรู้ที่จะสามารถส่งเสริม สนับสนุนผู้สอน และผู้เรียนให้เป็นผู้กระตือรือร้นที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่อยู่เสมอ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของการเป็นผู้เรียนรู้ด้วยการนำตนเองและเป็นผู้จัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้สอนในวิทยาลัยชุมชน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการสำรวจสภาพปัจจุบัน ระดับการปฏิบัติ การเป็นผู้เรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เพื่อนำผลการสำรวจไปวิเคราะห์สหสัมพันธ์เชิงเส้นตรงระหว่างตัวแปรทั้งสอง ตามบริบทของผู้สอนในวิทยาลัยชุมชน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้สอนประจำของวิทยาลัยชุมชนทุกระดับตำแหน่งจาก 20 จังหวัด ปีการศึกษา 2565 จำนวนทั้งสิ้น 269 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2565) เหตุผลที่เลือกศึกษาผู้สอนในวิทยาลัยชุมชน เนื่องจากสถาบันวิทยาลัยชุมชนมีพันธกิจในการจัดการศึกษาในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี เพื่อขยายโอกาสการศึกษาลงสู่ชุมชน ประกาศนโยบายขับเคลื่อนการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง สร้างองค์ความรู้ สร้างคน และสร้างงาน ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life Long Learning) ซึ่งจะทำให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืน และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมได้ตลอดเวลา ดังนั้นจึงส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากร และผู้สอนสามารถพัฒนาตนเองให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ส่งเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ของตนเองเพื่อถ่ายทอดลงสู่ผู้เรียนและชุมชน

กลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัย คือ ผู้สอนประจำของวิทยาลัยชุมชนทุกระดับตำแหน่งจาก 20 จังหวัด ณ ปีการศึกษา 2565 จำนวนทั้งสิ้น 205 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของทาโร่ ยามานะ (Taro Yamane, 1967 : 887 อ้างถึงในสุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2546 : 141-142) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้ขนาดตัวอย่างจำนวน 205 คน และมีการสุ่มตัวอย่างแบบอาศัยความน่าจะเป็น (Probability Sampling) เพราะผู้วิจัยทราบจำนวนประชากรทั้งหมด และประชากรทั้งหมดมีโอกาสที่จะถูกสุ่มมาเป็นกลุ่มตัวอย่างเท่าเทียมกัน ทั้งนี้จึงเป็นการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi - Stage Sampling) โดยเลือกสุ่มตัวอย่างจากวิทยาลัยชุมชนทุกภูมิภาค เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างที่ถูกเลือกสามารถเป็นตัวแทนที่ดีของประชากรทั้งหมดได้ ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 สัดส่วนกลุ่มตัวอย่างกับประชากร จำแนกรายวิทยาลัยชุมชน

วิทยาลัยชุมชน		ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
ภาคกลางและตะวันออก			
1	วิทยาลัยชุมชนสระแก้ว	13	9
2	วิทยาลัยชุมชนอุทัยธานี	16	10
3	วิทยาลัยชุมชนสมุทรสาคร	12	9
4	วิทยาลัยชุมชนตราด	10	8
ภาคเหนือ			
1	วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน	14	9
2	วิทยาลัยชุมชนพิจิตร	16	10
3	วิทยาลัยชุมชนตาก	12	9
4	วิทยาลัยชุมชนแพร่	16	10
5	วิทยาลัยชุมชนน่าน	15	10
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ			
1	วิทยาลัยชุมชนบุรีรัมย์	15	10
2	วิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร	14	9
3	วิทยาลัยชุมชนหนองบัวลำภู	15	10
4	วิทยาลัยชุมชนยโสธร	13	9

วิทยาลัยชุมชน		ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
	ภาคใต้		
1	วิทยาลัยชุมชนระนอง	15	10
2	วิทยาลัยชุมชนนาทวี	12	9
3	วิทยาลัยชุมชนยะลา	10	8
4	วิทยาลัยชุมชนปัตตานี	9	7
5	วิทยาลัยชุมชนสตูล	15	10
6	วิทยาลัยชุมชนพังงา	14	9
7	วิทยาลัยชุมชนสงขลา	13	9
	รวม	88	4
	รวมทั้งสิ้น	269	205

ที่มา : ข้อมูลจำนวนผู้สอนของสถาบันวิทยาลัยชุมชน ณ วันที่ 30 กันยายน 2565

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้เครื่องมือจำนวน 1 ชุด คือ “แบบสำรวจระดับการปฏิบัติการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และการจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้สอนของวิทยาลัยชุมชน” ประกอบด้วย 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้สอนในวิทยาลัยชุมชน และตอนที่ 2 ระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในวิทยาลัยชุมชน โดยมีลักษณะข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ท (Likert rating scale) แบบ 5 ระดับ เพื่อวัดคุณลักษณะของการเป็นผู้เรียนรู้ด้วยการนำตนเองตามสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นจริงและปัญหาที่พบจากบริบทของผู้สอนในวิทยาลัยชุมชน ในระยะ 1 ปี ที่ผ่านมา (ปีการศึกษา 2565) โดยให้กลุ่มตัวอย่างประเมินการกระทำของตนเอง ซึ่งมีระดับคะแนน 5 ระดับ ระดับคะแนนระหว่าง 4.50 – 5.00 หมายถึง กระทำสิ่งนั้นอย่างสม่ำเสมอ ระดับคะแนนระหว่าง 3.50 – 4.49 หมายถึง กระทำสิ่งนั้นบ่อยครั้ง ระดับคะแนนระหว่าง 2.50 – 3.49 หมายถึง กระทำสิ่งนั้นเป็นบางครั้ง ระดับคะแนนระหว่าง 1.50 – 2.49 หมายถึง นานนานครั้งและระดับคะแนนระหว่าง 1.00 – 1.49 หมายถึง ไม่เคยกระทำสิ่งนั้นเลย โดยข้อคำถามแต่ละข้อผ่านการสังเกตและหาความสัมพันธ์ร่วมกับทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง แนวคิดคุณลักษณะของการเป็นผู้เรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และแนวคิดบทบาทการเป็นผู้จัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

การหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. ศึกษาเอกสารเพื่อสังเคราะห์แนวคิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดและสังเคราะห์เป็นข้อคำถาม จำนวน 23 ข้อ และเสนอ (ร่าง) แบบสอบถามทั้งฉบับ ต่ออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหา ข้อคำถาม และความถูกต้อง

2. ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ของเครื่องมือและความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ ด้วยการหาดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item – Objective Congruence หรือ IOC) และเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิด้านเนื้อหา จำนวน 4 คน และด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 1 คน พิจารณาตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา หรือนิยามตัวแปรที่มุ่งวัด (วรรณิ แกมเกตุ, 2555 : 219-235) โดยใช้สูตรคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องของ โรวินลลี และ แฮมเบิลตัน ข้อคำถามที่คำนวณได้ค่า IOC มากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 หมายความว่า สามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไปได้ ซึ่งจากการวิเคราะห์ พบว่า ค่า IOC รายข้อมีค่าตั้งแต่ .81-1.00 ซึ่งถือได้ว่าแบบสอบถามมีคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหาทุกข้อ และในภาพรวมทั้งฉบับมีค่า IOC ได้เท่ากับ .91 หมายถึงอยู่ในระดับดีมาก (Rovinelli and Hambleton, 1978 : 49-60 อ้างถึงใน พิศิษฐ ตัณฑวนิช และ พนา จินดาศรี, 2561 : 3 - 12)

3. การหาความเชื่อมั่น (Reliability) หรือความสอดคล้องภายในด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยผู้วิจัยนำเครื่องมือแบบสำรวจที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน โดยจะคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า α ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป ถือว่ามีความเชื่อมั่น (ไพศาล วรคำ, 2559: 26) ซึ่งการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient; α) ในภาพรวมทั้งฉบับได้เท่ากับ .85 ซึ่งถือได้ว่าในระดับดี หมายถึงแบบสอบถามนี้มีความน่าเชื่อถือและสามารถนำไปศึกษากับกลุ่มตัวอย่างจริงได้ต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการพัฒนาแบบสอบถามออนไลน์ และทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังผู้อำนวยการสถาบันวิทยาลัยชุมชน ส่วนกลาง กรุงเทพมหานคร เพื่อขออนุญาตให้ผู้สอนของวิทยาลัยชุมชนเป็นกลุ่มตัวอย่างของการวิจัย และขออนุญาตเก็บข้อมูล จากนั้นเผยแพร่ลิงค์แบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างผ่านชุมชนออนไลน์ ได้แก่ Line และ Facebook โดยใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งสิ้น 5 วัน และพบว่าได้ข้อมูลที่ครบถ้วน สมบูรณ์ โดยมีผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดจำนวน 205 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ของขนาดตัวอย่างที่คำนวณได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ แบ่งเป็น 2 ช่วงดังนี้

(1) วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นด้วยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละบริบทการจัดการเรียนการสอน โดยทั่วไป และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากนั้นนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบ และคำบรรยาย โดยมีการให้คะแนนตามเกณฑ์ดังนี้

4.50 – 5.00 หมายถึง สม่าเสมอ

3.50 – 4.49 หมายถึง บ่อยครั้ง

2.50 – 3.49 หมายถึง บางครั้ง

1.50 – 2.49 หมายถึง นานนานครั้ง

1.00 – 1.49 หมายถึง ไม่เคย

(2) วิเคราะห์สหสัมพันธ์ของการเป็นผู้เรียนรู้และผู้จัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้สอน ในวิทยาลัยชุมชน ด้วยสถิติค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r หรือ r_{xy}) ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient)

(3) กำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งหากพบว่ามึนัยสำคัญทางสถิติ จะแปลว่ามีความสัมพันธ์กัน โดยแปลความหมายของขนาดความสัมพันธ์ของตัวแปรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ที่มีค่าระหว่าง - 1 ถึง + 1 (บุญศรี พรหมมาพันธุ์, 2561 : 35) ดังนี้

ค่า r มีค่าเท่ากับ 0.00 แปลว่า ไม่มีความสัมพันธ์กัน

ค่า r มีค่า < .40 แปลว่า มีความสัมพันธ์น้อย

ค่า r มีค่า .40 - .60 แปลว่า มีความสัมพันธ์ปานกลาง

ค่า r มีค่า > .60 ขึ้นไป แปลว่า มีความสัมพันธ์มาก

และหากค่า r มีเครื่องหมายลบ จะอธิบายทิศทางของความสัมพันธ์ในทางตรงกันข้าม แต่หากไม่มีเครื่องหมายลบ หมายถึงตัวแปรมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน

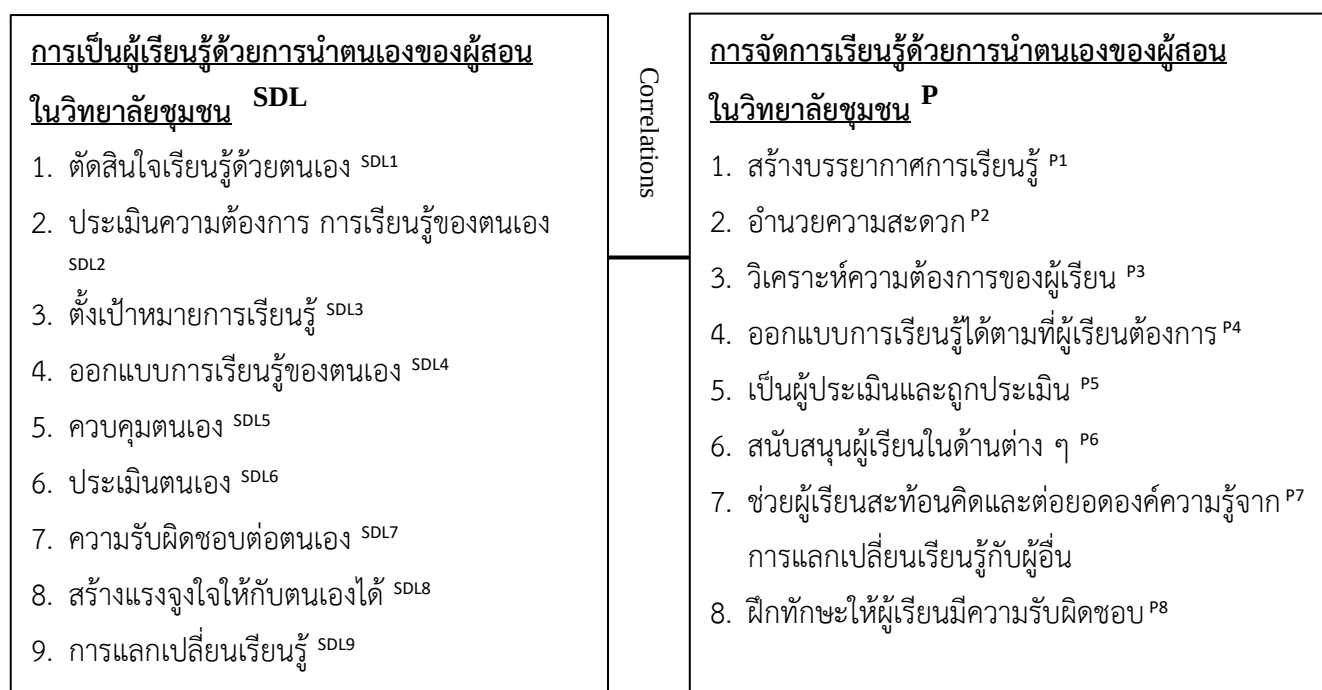
กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและสังเคราะห์งานวิจัย 2 แนวคิดเพื่อพัฒนาเป็นกรอบแนวคิด ดังนี้

1) คุณลักษณะของการเป็นผู้เรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (Self-directed Learner : SDL) ประกอบด้วย คุณลักษณะ 9 ประการ ได้แก่ (SDL1) เป็นผู้ตัดสินใจเรียนรู้ด้วยตนเอง (SDL2) เป็นผู้ประเมินความต้องการ การเรียนรู้ของตนเองได้ (SDL3) เป็นผู้ตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ได้ (SDL4) เป็นผู้ออกแบบการเรียนรู้ของตนเอง (SDL5) เป็นผู้ควบคุมตนเอง (SDL6) เป็นผู้ประเมินตนเอง (SDL7) ผู้มีความรับผิดชอบต่อนตนเอง (SDL8) เป็นผู้สร้างแรงจูงใจให้กับตนเองได้ (SDL9) เป็นผู้ที่สามารถ

แลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้และมีความต้องการจะเรียนรู้กับผู้อื่น (Knowles 1975 : 11 - 24, Skager 1979 : 517-543, Griffin 1983, Hiemstra 1994 : Online, Brockett and Hiemstra 2018 : 37 - 40)

2) คุณลักษณะของการเป็นผู้จัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (Self-directed Providers : P) ประกอบด้วยบทบาท 8 ประการ ได้แก่ (P1) เป็นผู้สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ กระตุ้นให้ผู้เรียนต้องการเรียนรู้ (P2) เป็นผู้อำนวยความสะดวก (P3) เป็นผู้วิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน เลือกกิจกรรมที่เหมาะสม (P4) เป็นผู้ออกแบบการเรียนรู้ได้ตามที่ผู้เรียนต้องการหรือออกแบบร่วมกับผู้เรียน (P5) เป็นทั้งผู้ประเมินและในขณะเดียวกันเป็นผู้ถูกประเมินยอมรับผลการประเมินออกแบบการประเมินที่เหมาะสม (P6) สนับสนุนผู้เรียนในด้านต่าง ๆ (P7) ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการสะท้อนคิดและต่อยอดองค์ความรู้และแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้อื่น (P8) ฝึกทักษะให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ (Knowles 1975 : 29 - 38, Nunan and Lamb 1996 : online, Smith and Lynch 2010 : 103 - 150, Brockett and Hiemstra 2018 : 103 - 122, ปิยนันท์ ฉายานพรัตน์ 2558 : 201 - 203, อาชัญญา รัตนอุบล 2559 : 41 - 62)

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากแบบสำรวจระดับการปฏิบัติการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และการจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้สอนของวิทยาลัยชุมชน 20 แห่ง และได้ข้อมูลตอบกลับจำนวน 205 ชุด จากจำนวนทั้งสิ้น 205 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ระดับการปฏิบัติการเป็นผู้เรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้สอนในวิทยาลัยชุมชน (n = 205)

ข้อ	การเป็นผู้เรียนรู้ด้วยการนำตนเอง จำแนกรายด้าน SDL	ระดับการปฏิบัติ		
		$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1	ด้านการตัดสินใจเรียนรู้ด้วยตนเอง SDL1	4.22	0.61	มาก
2	ด้านการประเมินความต้องการการเรียนรู้ ของตนเอง SDL2	4.17	0.54	มาก
3	ด้านการตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ SDL3	3.94	0.56	มาก
4	ด้านการออกแบบการเรียนรู้ของตนเอง SDL4	3.49	0.64	ปานกลาง
5	ด้านการควบคุมตนเอง SDL5	3.80	0.65	มาก
6	ด้านการประเมินตนเอง SDL6	3.71	0.64	มาก
7	ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง SDL7	3.98	0.57	มาก
8	ด้านการสร้างแรงจูงใจให้กับตนเองได้ SDL8	4.11	0.63	มาก
9	ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ SDL9	4.18	0.62	มาก
เฉลี่ยรวม		3.96	0.61	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 205 คน มีระดับการปฏิบัติในการเป็นผู้เรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.92$, S.D. = 0.61) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถจัดลำดับค่าคะแนนเฉลี่ยได้ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างมีระดับการปฏิบัติในด้านการตัดสินใจเรียนรู้ด้วยตนเองมากที่สุดเป็นลำดับที่ 1 ($\bar{x} = 4.22$, S.D. = 0.61) รองลงมาได้แก่ระดับการปฏิบัติในด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ($\bar{x} = 4.18$, S.D. = 0.62) และด้านการสร้างแรงจูงใจให้กับตนเอง ($\bar{x} = 4.11$, S.D. = 0.63) ตามลำดับ ทั้งนี้พบว่า มีระดับการปฏิบัติด้านการออกแบบการเรียนรู้ของตนเอง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.49$, S.D. = 0.64) ซึ่งมีระดับคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด

ตารางที่ 3 ระดับการปฏิบัติ การจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้สอนในวิทยาลัยชุมชน (n = 205)

ข้อ	จำแนกรายด้าน	ระดับการปฏิบัติ		
		$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1	เป็นผู้สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ P1	4.13	0.55	มาก
2	มีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก P2	4.24	0.53	มาก
3	วิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน P3	4.17	0.58	มาก
4	ออกแบบการเรียนรู้ได้ตามที่ผู้เรียนต้องการ P4	3.45	0.59	ปานกลาง
5	เป็นทั้งผู้ประเมินและเป็นผู้ถูกประเมิน P5	4.27	0.53	มาก
6	สนับสนุนผู้เรียนในด้านต่าง ๆ P6	4.35	0.48	มาก
7	ช่วยผู้เรียนสะท้อนคิดและต่อยอดองค์ความรู้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น P7	4.19	0.59	มาก
8	ฝึกทักษะให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ P8	4.21	0.55	มาก
เฉลี่ยรวม		4.13	0.55	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 205 คน มีระดับการปฏิบัติในการจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ในภาพรวมในระดับมาก ($\bar{x} = 4.13$, S.D. = 0.55) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถจัดลำดับค่าคะแนนเฉลี่ยได้ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างมีระดับการปฏิบัติในด้านการสนับสนุนผู้เรียนในด้านต่าง ๆ มากที่สุดเป็นลำดับที่ 1 ($\bar{x} = 4.35$, S.D. = 0.48) รองลงมาได้แก่ระดับการปฏิบัติในด้านการประเมิน ที่สามารถเป็นทั้งผู้ประเมินและเป็นผู้ถูกประเมิน ($\bar{x} = 4.27$, S.D. = 0.53) และการมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก ($\bar{x} = 4.24$, S.D. = 0.53) ตามลำดับ ทั้งนี้พบว่า มีระดับการปฏิบัติด้านการออกแบบการเรียนรู้ได้ตามที่ผู้เรียนต้องการ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.45$, S.D. = 0.59) ซึ่งมีระดับคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของการเป็นผู้เรียนรู้และความสามารถในการเป็นผู้จัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้สอนในวิทยาลัยชุมชน (n = 205) ในภาพรวม

Correlations

ภาพรวมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง SDL		
ภาพรวมการจัดการเรียนรู้	Pearson Correlation	.725**
ด้วยการนำตนเอง ^P	Sig. (2-tailed)	<.001
	n	205

** . Correlation is significant at the .01 level (2-tailed).

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของการเป็นผู้เรียนรู้และความสามารถในการเป็นผู้จัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้สอนในวิทยาลัยชุมชนในภาพรวม พบว่า มีค่าสหสัมพันธ์ (r) = .725 หรือสามารถอธิบายได้ว่าการเป็นผู้เรียนรู้ด้วยการนำตนเองนั้นมีความสัมพันธ์กับการเป็นผู้จัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองอยู่ในระดับมากถึง ร้อยละ 72.50 คือหากกลุ่มตัวอย่างรู้และเข้าใจวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองก็สามารถจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนแบบนำตนเองได้ดีด้วยเช่นกัน ซึ่งสามารถพิจารณาผลการวิเคราะห์ทางสถิติสหสัมพันธ์ในรายด้านย่อยได้จากตารางที่ 5 ดังนี้

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของการเป็นผู้เรียนรู้และความสามารถในการเป็นผู้จัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้สอนในวิทยาลัยชุมชน (n = 205) จำแนกรายด้าน

Correlations (r_{xy})

	P1	P2	P3	P4	P5	P6	P7	P8	SDL 1	SDL 2	SDL 3	SDL 4	SDL 5	SDL 6	SDL 7	SDL 8
P2	.642**															
P3	.639**	.673**														
P4	.626**	.563**	.690**													
P5	.575**	.507**	.540**	.563**												
P6	.603**	.545**	.603**	.579**	.588**											
P7	.610**	.563**	.553**	.689**	.534**	.710**										
P8	.528**	.641**	.549**	.623**	.554**	.735**	.770**									
SDL 1	.442**	.485**	.446**	.407**	.420**	.617**	.478**	.459**								
SDL 2	.364**	.325**	.442**	.361**	.463**	.490**	.436**	.389**	.706**							
SDL 3	.353**	.461**	.304**	.225**	.567**	.275**	.303**	.322**	.359**	.396**						
SDL 4	.359**	.211**	.308**	.388**	.522**	.292**	.282**	.313**	.426**	.521**	.474**					

Correlations (r_{xy})

	P1	P2	P3	P4	P5	P6	P7	P8	SDL 1	SDL 2	SDL 3	SDL 4	SDL 5	SDL 6	SDL 7	SDL 8
SDL 5	.498**	.416**	.476**	.328**	.465**	.357**	.261**	.352**	.351**	.332**	.478**	.520**				
SDL 6	.603**	.547**	.534**	.434**	.563**	.474**	.442**	.446**	.441**	.438**	.653**	.521**	.650**			
SDL 7	.538**	.387**	.431**	.435**	.548**	.405**	.289**	.378**	.411**	.423**	.485**	.573**	.749**	.627**		
SDL 8	.605**	.588**	.592**	.533**	.488**	.516**	.473**	.564**	.591**	.643**	.403**	.492**	.647**	.573**	.730**	
SDL 9	.484**	.642**	.589**	.538**	.332**	.428**	.453**	.646**	.513**	.427**	.217**	.308**	.424**	.445**	.423**	.723**

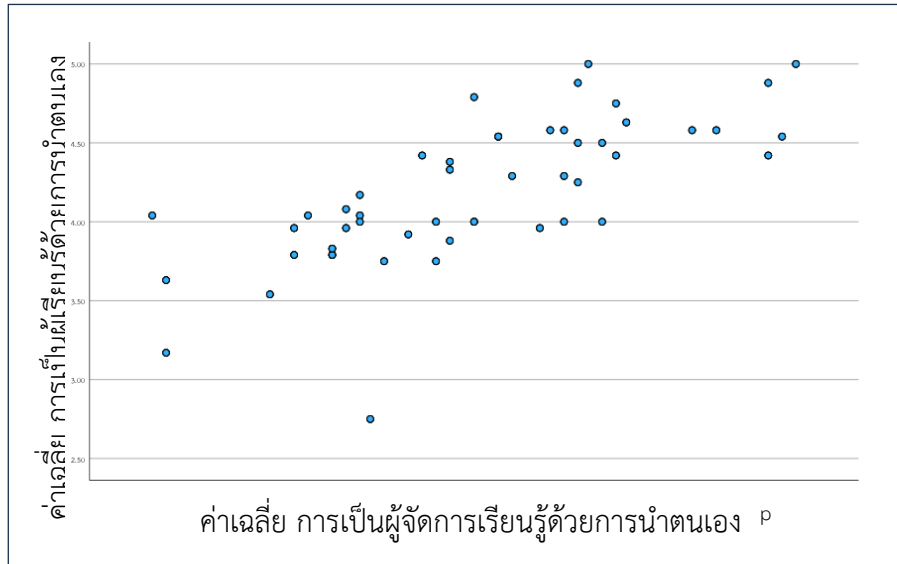
หมายเหตุ : **. Correlation is significant at the .01 level (2-tailed)

จากตารางที่ 5 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) อยู่ในช่วง $0.211 < r < 0.770$ พบว่าไม่มีตัวแปรคู่ใดที่มีความสัมพันธ์เท่ากับ 0.00 และไม่มีค่าติดลบ แสดงว่าตัวแปรทุกตัวมีความสัมพันธ์กันในทิศทางบวกทั้งหมด ซึ่งเมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์แล้วสามารถจำแนกกลุ่มสหสัมพันธ์ของตัวแปรได้ดังนี้

ความสัมพันธ์กันเองในกลุ่ม พบว่า การช่วยผู้เรียนสะท้อนคิดและต่อยอดองค์ความรู้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น $P7$ ของผู้สอนของวิทยาลัยชุมชน มีความสัมพันธ์กับการฝึกทักษะให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ $P8$ อยู่ในระดับมาก อีกทั้งการสร้างแรงจูงใจให้กับตนเองได้ $SDL8$ มีความสัมพันธ์กับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ $SDL9$ อยู่ในระดับมากเช่นกัน

ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม พบว่า ด้านการตัดสินใจเรียนรู้ด้วยตนเอง $SDL1$ มีความสัมพันธ์กับการสนับสนุนผู้เรียนในด้านต่าง ๆ $P6$ อยู่ในระดับมาก ในขณะที่ ด้านการออกแบบการเรียนรู้ของตนเอง $SDL4$ มีความสัมพันธ์กับการมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก $P2$ ในระดับน้อยที่สุด นอกจากนี้เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่าง การออกแบบการเรียนรู้ของตนเอง $SDL4$ กับการออกแบบการเรียนรู้ได้ตามที่ผู้เรียนต้องการ $P4$ พบว่า มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ

ทั้งนี้สามารถนำเสนอในแผนภาพแสดงสหสัมพันธ์เชิงเส้นตรงระหว่างตัวแปรทั้ง 2 กลุ่มได้ดังนี้

จากแผนภาพที่ 2 แสดงสหสัมพันธ์เชิงเส้นตรงระหว่างตัวแปร การเป็นผู้เรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และ การเป็นผู้จัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เพื่อยืนยันผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ พบว่า ตัวแปรทั้งสองกลุ่มมีความสัมพันธ์ในเชิงเส้นตรงจริง แต่ยังมีตัวแปรย่อยบางตัวที่ไม่เข้ากลุ่มและอยู่นอกแนวเส้นตรง (Outliers) และผู้วิจัยยังไม่ตัดทิ้ง เนื่องจากต้องการนำตัวแปรดังกล่าวไปพิจารณาแนวทางในการพัฒนากลุ่มตัวอย่างต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยได้ชี้ชัดในภาพรวมว่า การเป็นผู้เรียนรู้ด้วยการนำตนเองมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับการเป็นผู้จัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้สอนในวิทยาลัยชุมชน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เนื่องจาก บริบทของผู้สอนในวิทยาลัยชุมชนมีความเป็นผู้เรียนรู้สิ่งใหม่อยู่เสมอ เพราะจำเป็นต้องพัฒนาทักษะของตนเองให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อนำประสบการณ์ไปพัฒนาผู้เรียนและชุมชนตามพันธกิจขององค์กร โดยผลของการวิจัยได้ยืนยันว่า ประสบการณ์ในการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับตัวผู้สอนแต่ละคนนั้น เป็นประสบการณ์ที่ช่วยให้ผู้สอนสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการสอนในชั้นเรียนได้ดีที่สุด มากกว่าประสบการณ์ที่ได้จากการเข้ารับการฝึกอบรม ดังนั้นจะเห็นว่า ผู้สอนยังจำเป็นที่จะต้องมีบทบาทเป็นผู้เรียนรู้อยู่เสมอ โดยเฉพาะการเรียนรู้แบบนำตนเอง

แต่เมื่อพิจารณาผลของสหสัมพันธ์ระหว่างด้านย่อยของการเป็นผู้เรียนรู้ด้วยการนำตนเอง 9 ด้าน และด้านย่อยของการเป็นผู้จัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้สอนในวิทยาลัยชุมชน 8 ด้าน จะพบว่าในแต่ละด้านย่อยนั้นมีความสัมพันธ์มาก - น้อย แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาตามระดับความสัมพันธ์แล้ว จะเห็นว่า ในรายด้านย่อยของการเป็นผู้เรียนรู้ด้วยการนำตนเอง นั้น กลุ่มตัวอย่างควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติมในด้านการ

ออกแบบการเรียนรู้ของตนเอง เนื่องจากมีระดับการปฏิบัติที่น้อยที่สุด และเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เพราะการออกแบบการเรียนรู้สามารถนำไปพัฒนาต่อยอดในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ซึ่งหากเกิดจากประสบการณ์ตรงที่ผู้สอนได้ปฏิบัติจริง ก็จะสามารถออกแบบแผนการสอนและปฏิบัติการสอนได้อย่างมั่นใจ และเปิดประสิทธิภาพสูงสุด สามารถช่วยแก้ปัญหาให้กับผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ได้อย่างสมบูรณ์ นอกจากนี้ยังพบอีกว่า ถึงแม้กลุ่มตัวอย่างจะมีระดับการปฏิบัติในการจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองในภาพรวมอยู่ในระดับมาก แต่ยังมีด้านย่อยที่ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม ได้แก่ ด้านออกแบบการเรียนรู้ได้ตามที่ผู้เรียนต้องการ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ที่ต้องการเรียนรู้ในรูปแบบที่ตนเองสะดวก และถนัด มากกว่านั่งเรียนในห้องเรียนปกติแบบผู้เรียนในวัยเรียนทั่วไป และเมื่อพิจารณารายด้านย่อยที่มีความสัมพันธ์ในระดับสูง สามารถอธิบายความสัมพันธ์เป็นรายคู่ได้ดังนี้

1. การเป็นผู้เรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้สอนในวิทยาลัยชุมชน ด้านการตัดสินใจเรียนรู้ด้วยตนเอง^{SDL1} และด้านการประเมินความต้องการการเรียนรู้ของตนเอง^{SDL2} มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับการเป็นผู้จัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองด้านการสนับสนุนผู้เรียนในด้านต่าง ๆ^{P6} สามารถอธิบายได้ว่าผู้สอนที่มีประสบการณ์การตัดสินใจเรียนรู้ด้วยตนเองจะสามารถสนับสนุนผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ดีด้วย เนื่องจากการตัดสินใจเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นจากการพิจารณาตนเองของผู้สอน เป็นความเข้มแข็งบนทนที่จะเรียนรู้ ทำให้สามารถเข้าใจผู้เรียนและรู้ว่าควรจะสนับสนุนผู้เรียนอย่างไรเพื่อให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์การตัดสินใจเช่นเดียวกับตนเอง รวมไปถึงการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดความคิดริเริ่มที่จะพัฒนาสิ่งใหม่ทักษะใหม่ด้วยตนเอง โดยมีผู้สอนคอยให้คำแนะนำ ติดตาม ให้กำลังใจ และคำปรึกษาอยู่เสมอ ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ นรินทร์ สังข์รักษา (2561 : 1742 - 1743) และอุบล หนูฤกษ์ (2564 : 5 - 6) ที่สรุปผลการศึกษาในทิศทางเดียวกันว่า ผู้สอนจะทำหน้าที่สอนเพียงอย่างเดียวไม่ได้ ต้องเป็นผู้เรียนรู้ด้วย และรูปแบบการเรียนรู้ที่ดีที่สุดคือการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองโดยที่ผู้สอนต้องตัดสินใจที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเอง โดยเฉพาะในยุคศตวรรษที่ 21 นี้ สามารถแสวงหาองค์ความรู้ได้จากหลายแหล่ง ซึ่งการเรียนรู้ของผู้สอนนี้จะช่วยให้ตัวผู้สอนเองสามารถพัฒนากระบวนการสอน และสนับสนุนผู้เรียนให้เป็นผู้เรียนรู้ด้วยการนำตนเองเช่นเดียวกับตน เป็นการถ่ายทอดกระบวนการจากประสบการณ์จริง อีกทั้งผู้สอนที่ประเมินความต้องการการเรียนรู้ของตนเองมักจะมีการปรับแผนการสอนให้เหมาะสมกับความต้องการและสถานะของผู้เรียน การปรับแผนการสอนที่คำนึงถึงความสนใจและความพร้อมของผู้เรียน สามารถเป็นปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นจึงจะสามารถสนับสนุนผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ ได้ตามวัตถุประสงค์ นอกจากนี้จะให้คำแนะนำที่เชื่อมโยงกับทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน อีกทั้งสนับสนุนให้ผู้เรียนวางแผนการเรียนรู้ของตนเองแบบรายบุคคลได้ สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ตามที่ Knowles (1975 : 25 - 28) และ Skager (1979 : 517-543) ต่างสรุปในทิศทางเดียวกัน

ว่า การจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้ใหญ่เป็นกระบวนการจัดสภาพแวดล้อมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองตามที่ตนเองตัดสินใจ เป็นความต้องการที่จะเรียนรู้โดยเกิดจากความพร้อมของตนเอง และสามารถประเมินตนเองได้ว่าพร้อมที่จะเรียนรู้หรือไม่ และเมื่อเรียนรู้แล้วสามารถบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ได้หรือไม่ ดังนั้นหากผู้สอนมีประสบการณ์การตัดสินใจที่จะเรียนรู้ด้วยตัวเอง ประเมินการเรียนรู้ของตนเองได้ ผู้สอนจะมีความเข้าใจว่าจะสนับสนุนผู้เรียนอย่างไรให้เกิดการตัดสินใจ และทราบถึงบทบาทของตนเองว่าควรเป็นผู้จัดการเรียนรู้อย่างไร

2. การเป็นผู้เรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้สอนในวิทยาลัยชุมชน ด้านการตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ SDL3 พบว่ามีความสัมพันธ์ในเชิงบวกในระดับปานกลางกับการเป็นผู้จัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองด้านการมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก P2 อธิบายได้ว่า การตั้งเป้าหมายการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ผู้สอนใช้เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์หรือผลลัพธ์ในการเรียนรู้ ซึ่งหากมีการตั้งเป้าหมายชัดเจนและเหมาะสมจะช่วยให้เกิดแนวทางในการเรียนรู้และการวัดผลความสำเร็จของการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทำให้ตัวผู้สอนเองมีความเข้าใจว่าควรอำนวยความสะดวกและจัดสภาพแวดล้อมให้กับผู้เรียนอย่างไรจึงจะสามารถเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมายได้ อีกทั้งคุณสมบัติการเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้นั้น เป็นคุณสมบัติที่จำเป็นของการเป็นผู้สอนในวิทยาลัยชุมชนตามปรัชญาของการศึกษาชุมชนจึงมีความสัมพันธ์กันตามผลการวิเคราะห์อย่างชัดเจน (Knowles 1975 : 27 - 35, Nunan and Lamb 1996 : online, อาชญญา รัตนอุบล 2559 : 92 -102)

3. การเป็นผู้เรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้สอนในวิทยาลัยชุมชน ด้านการออกแบบการเรียนรู้ของตนเอง SDL4 และด้านความรับผิดชอบตนเอง SDL7 มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกในระดับปานกลางกับการเป็นผู้จัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ด้านการเป็นทั้งผู้ประเมินและเป็นผู้ถูกประเมิน P5 อธิบายได้ว่าหากผู้สอนมีความเข้าใจและมีการตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเอง ผู้สอนก็สามารถออกแบบวิธีการประเมินที่ถูกต้องในชั้นเรียนได้ ดังนั้นจึงสามารถยอมรับผลการประเมินทั้งกรณีเป็นผู้ประเมินและถูกผู้เรียนประเมิน อีกทั้งเป็นการเปิดใจยอมรับหากผลการประเมินออกมาไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง เพราะการเป็นผู้เรียนรู้ด้วยการนำตนเองจะมีทัศนคติที่ดี พร้อมทั้งจะมีการปรับปรุงแผนการเรียนรู้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ถูกต้องเสมอ กล่าวอีกนัยหนึ่งว่าเมื่อผู้สอนมีการตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ช่วยให้การเรียนรู้มีทิศทางและแผนการเรียนรู้ที่ชัดเจน ผู้สอนจะมีการประเมินผลการเรียนรู้ที่ชัดเจนด้วย เพราะการประเมินเป็นกระบวนการที่ช่วยวัดและปรับปรุงผลการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นไปในทิศทางเดียวกับผลการศึกษาของ Tynjälä et al. (2016 : 368–387) ที่ศึกษาพบว่า ผู้เรียนที่มีส่วนร่วมอย่างเข้าใจกับการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเองและประเมินผลการเรียนรู้เองนั้น จะมีความสนใจและแรงจูงใจในการเรียนรู้น่าขึ้น อีกทั้งผู้เรียนที่มีบทบาทในการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเองและประเมินความคืบหน้าของตนเองได้ จะมีความมุ่งมั่นและกระตือรือร้นในการเรียนรู้น่าขึ้น

4. การเป็นผู้เรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้สอนในวิทยาลัยชุมชน ด้านการควบคุมตนเอง SDL⁵ ด้านการประเมินตนเอง SDL⁶ และด้านการสร้างแรงจูงใจให้กับตนเองได้ SDL⁸ มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกในระดับปานกลางกับการเป็นผู้จัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองด้านการเป็นผู้สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ P¹ อธิบายได้ว่าหากผู้สอนที่มีการประเมินตนเองอย่างต่อเนื่องสามารถพัฒนาและปรับปรุงทักษะการสอนของตนเองได้ดียิ่งขึ้น การทบทวนการสอนที่ผ่านมาและการวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนจะช่วยให้ผู้สอนเห็นแนวทางการปรับปรุงและปรับแผนการสอนให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น อีกทั้งการที่ผู้สอนที่มีแรงจูงใจสูงในการเรียนรู้จะมีความกระตือรือร้นในการพัฒนาทักษะและความรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสอน จึงสามารถกล่าวได้ว่าการเรียนรู้เป็นกระบวนการตลอดชีวิตและการเรียนรู้เพื่อเติมเต็มตนเองจะช่วยเป็นแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้น ดังนั้นเมื่อตนเองมีความเข้าใจในแนวทางการพัฒนาตนเอง สร้างแรงจูงใจให้กับตนเองได้แล้ว ก็สามารถสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่หลากหลายและสร้างสรรค์ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจและความสนใจในการเรียนรู้อยิ่งขึ้น มีการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับประสิทธิภาพทางการปฏิบัติจริงช่วยสร้างการเรียนรู้ที่น่าตื่นเต้นและมีความคุ้มค่า สอดคล้องกับแนวคิดของ Knowles (1975 : 9 - 13) ที่ชี้ให้เห็นว่าการมีคุณสมบัติของการเป็นผู้เรียนรู้ด้วยการนำตนเองนั้น จะต้องสามารถประเมินตนเองอยู่เสมอว่ากระบวนการเรียนรู้ของตนเองนั้นถูกต้องหรือไม่ บรรลุเป้าหมายของการเรียนรู้ได้หรือไม่ ซึ่งการประเมินนี้จะช่วยให้เกิดแรงกระตุ้นการเรียนรู้ เพราะสามารถมองเห็นเส้นทางความคืบหน้าของตนเอง และสามารถปรับเปลี่ยนแผนได้เสมอหากพบว่าการกำลังผิดเส้นทาง และ Nunan and Lamb (1996 : online) ได้กล่าวสนับสนุนแนวคิดนี้ว่า เมื่อผู้สอนรู้จักการประเมินตนเองตลอดเส้นทางของการเรียนรู้ ผู้สอนก็รู้ได้ทันทีว่าควรสร้างบรรยากาศการเรียนรู้แบบใดให้กับผู้เรียน

5. การเป็นผู้เรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้สอนในวิทยาลัยชุมชน ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ SDL⁹ มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกในระดับปานกลางกับการเป็นผู้จัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ด้านการฝึกทักษะให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ P⁸ อธิบายได้ว่า การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของผู้สอนหมายถึงกระบวนการที่ผู้สอนแบ่งปันความรู้ ประสบการณ์ และทักษะกับผู้อื่นในชุมชนแห่งการเรียนรู้ ดังนั้นผู้สอนที่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จะมีโอกาสเรียนรู้จากประสบการณ์และความรู้ของผู้อื่น ที่อาจช่วยพัฒนาทักษะการสอนและสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ซึ่งการเรียนรู้ในสภาพแวดล้อมที่มีบรรยากาศแห่งการเรียนรู้นั้น จะช่วยสร้างความกระตือรือร้น ความรับผิดชอบให้กับผู้เรียนได้เป็นอย่างดี เพราะการฝึกทักษะให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ ให้ผู้เรียนเรียนรู้ที่จะพัฒนาทักษะการจัดการเวลา การวางแผน และการแก้ไขปัญหา ผู้สอนที่ใช้เครื่องมือการสอนและกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้เองและรับผิดชอบต่อกระบวนการเรียนรู้จะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลวิจัยของ นรินทร์ สังข์รักษา (2561 : 1742) ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนาครูมืออาชีพโดยใช้การวิจัยจากประสบการณ์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องด้วยการสร้างสรรค์คุณภาพวิชาการ พบว่า ปัจจัยนำเข้าในการพัฒนาครูควรเตรียมความพร้อมจากตัวครูเองที่ต้องพร้อมโดยการเสริมพลังให้ครูพัฒนาตนเอง มีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และผลที่ได้คือเกิดการแบ่งปัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ช่วยเหลือกันส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาการจัดการกระบวนการเรียนรู้

ให้ผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น ดังนั้นจากผลการวิจัยดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าการที่ครูอยู่ในบรรยากาศของการแบ่งปันนั้น ทำให้ครูเกิดพลังแห่งการเรียนรู้ เกิดความมุ่งมั่น มีกำลังใจ มีความรับผิดชอบที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น สามารถนำแนวทางเดียวกันนี้ไปจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียน ฝึกทักษะความรับผิดชอบที่จะแบ่งปันกับเพื่อน ดังเช่นที่ Robert and Naomi (2017 : online) ได้นำเสนอแนวคิดในทิศทางเดียวกันว่าการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นกิจกรรมที่สร้างความรับผิดชอบให้เกิดขึ้นในตัวสมาชิกของชุมชนแห่งการเรียนรู้ ในหลายด้านโดยเฉพาะในศตวรรษที่ 21 เช่น รับผิดชอบต่อความถูกต้องของเนื้อหา รับผิดชอบต่อที่จะต้องเรียนรู้เพื่อแบ่งปัน รวมถึงความรับผิดชอบต่อร่วมกันในการให้และรับคำติชมการประเมินทั้งออนไลน์และออฟไลน์ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา

1.1 สถาบันวิทยาลัยชุมชนควรส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอน มีโอกาสได้ออกแบบการเรียนรู้ของตนเอง ตามบริบทของผู้สอนแต่ละคน โดยไม่รื้อให้องค์กรจัดฝึกอบรมให้เพียงอย่างเดียว อีกทั้งยังสามารถนำประสบการณ์ไปออกแบบและจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนในรูปแบบนำตนเองได้อย่างอิสระและสร้างสรรค์

1.2 สถาบันวิทยาลัยชุมชนควรวางนโยบายส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้สำหรับผู้สอนทั้ง 20 จังหวัด ได้แบ่งปันความรู้ซึ่งกันและกัน มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อกระตุ้น และสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้อยู่เสมอ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และการจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้สอนในเชิงลึก เช่น ศึกษารายด้านองค์ประกอบย่อย ในสถานการณ์ต่างๆ

2.2 ควรมีการพัฒนาารูปแบบกิจกรรมที่จะส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองให้กับผู้สอน และการจัดการเรียนรู้ของผู้สอนอย่างเป็นรูปธรรม และสามารถนำรูปแบบไปศึกษาต่อยอดหรือปฏิบัติจริงได้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- นรินทร์ สังข์รักษา. (2561). การพัฒนาเครื่องมืออาชีพโดยใช้การวิจัยจากประสบการณ์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ด้วยการสร้างสรรค์คุณภาพวิชาการ. *Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*. 11 (1), 1739-1759.
- บุญศรี พรหมมาพันธุ์. (2561). เทคนิคการแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการใช้สหสัมพันธ์และการถดถอย ในการวิจัย. *วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ., มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช*. 11 (1), 32-45.
- ปิยนันท์ ฉายานพรัตน์. (2558). การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมตามแนวทางการเรียนรู้ด้วยตัวเองและ การใช้ผลลัพธ์เป็นฐานเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะจำเป็นสำหรับครูหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต สาขาวิชาการศึกษาอกระบบโรงเรียน ดุษฎีบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิศิษฐ ตัณฑวนิช และ พนา จินดาศรี. (2561). ความหมายที่แท้จริงของคำว่า *IOC*. *วารสารการวัดผลการศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม*. 24 (2), 3-12.
- พาสนา จุลรัตน์. (2561). การจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนในยุค Thailand 4.0. *Veridian E-Journal, Silpakorn University, ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*. 11 (2), 2363-2380.
- ไพศาล วรคำ. (2559). *การวิจัยทางการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). มหาสารคาม: ตักสิลาการพิมพ์.
- มูลนิธิสยามกัมมาจล. (2566). “ครูยุคใหม่” ต้องมีมากกว่า “จิตวิญญาณความเป็นครู”. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 9 กันยายน 2566. แหล่งที่มา : https://www.scbfoundation.com/media_knowledge /document/ 292/ครูยุคใหม่-ต้องมีมากกว่า-จิตวิญญาณความเป็นครู-13091
- สถาบันวิทยาลัยชุมชน. (2561). *ยุทธศาสตร์สถาบันวิทยาลัยชุมชนระยะ 20 ปี*.
- ภาวรรณ ธนาเลิศสมบูรณ์. (2563). *ครูศาสตร์ ต้องรอด!* : “จะเป็นครู ต้องไม่หยุดเรียนรู้”. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 9 กันยายน 2566. แหล่งที่มา : <https://www.the101.world/education-must-survive-post/>
- วรรณิ์ แกมเกตุ. (2555). *วิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2546). *ระเบียบวิธีการวิจัยสังคมศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพมหานคร: เพ็องฟูพรีนติ้ง.
- อาชัญญา รัตนอุบล (2559). *การเรียนรู้ของผู้ใหญ่และผู้สูงอายุในสังคมไทย*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรม ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- อุบล หนูฤกษ์. (2564). รูปแบบการพัฒนาคู่มือในการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสร้างสรรค์เป็นฐานโรงเรียนในเครือข่าย เกาะพะงัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1. *วารสารสมาคมนักวิจัย*. 26 (1), 337 – 340.
- Brockett, R. G. and R. Hiemstra. (2018). *Self-direction in adult learning: Perspectives on theory, research and practice*, Routledge.
- Hiemstra, R. (1994). *Self-directed learning*. The sourcebook for self-directed learning 920. Responsibility-Sharing in the Giving and Receiving of Assessment Feedback. Online. Retrieved September 10, 2023. From : <https://ccnmtl.columbia.edu/projects/pl3p/Self-Directed%20Learning.pdf>
- Nunan, D. and C. Lamb (1996). *The self-directed teacher: Managing the learning process*. Cambridge Language Education series. Online. Retrieved September 10, 2023. From : https://assets.cambridge.org/97805214/97732/excerpt/9780521497732_excerpt.pdf
- Knowles, M. S. (1975). *Self-directed learning: A guide for learners and teachers*. Chicago, IL: Follett Publishing Company.
- Robert A. Nash and Naomi E. Winstone. (2017). *Responsibility-Sharing in the Giving and Receiving of Assessment Feedback*. Frontiers in Psychology. Online. Retrieved September 10, 2023. From : <https://api.semanticscholar.org/CorpusID:22910523>
- Smith, R. and D. Lynch (2010). *Rethinking Teacher Education: teacher education in the knowledge age*.
- Skager, R. (1979). *Self-directed learning and schooling: Identifying pertinent theories and illustrative research*. International review of education. 25 (4).
- Tynjälä, P., Virtanen, A., Klemola, U., Kostianen, E., & Rasku-Puttonen, H. (2016). *Developing social competence and other generic skills in teacher education: Applying the model of integrative pedagogy*. European Journal of Teacher Education, 39(3).